

Allah -Haşa- Egoist Midir!?

18 Kasım 2021

Allah -Hâşâ- Egoist midir?

Sorunun ortaya konulması:

Allah Teâlâ Kur'an'da sıklıkla kendisini övmekte, üstün sıfat ve özelliklerinden bahsetmekte, kendisinin yüceliğini ve üstünlüğünü kabul etmeyenlere yönelik tehdit tarzında ifadeler kullanmaktadır. Yine Yüce Allah Kur'an'da muhatabı olan insana ne kadar âciz, zayıf ve biçare olduğundan söz etmekte, ondan kendisine kulluk etmesini istemektedir. Bu durum, ateist ve deist çevrelerce Kur'an'da bahsedilen Allah'ın -hâşa- egoist olduğu yorumuna yol açmaktadır. Egoistlik insanlar arasında kullanıldığında kötü bir durum ve psikolojik bir bozukluk olarak ifade edilmektedir. Allah'ın Kur'an'da kendisine yönelik övgülerini, üstünlüğünü vurgulamasını, kullardan kulluk istemesini nasıl yorumlamak gerekir?

Tüyler ürperten bir soru: Allah hakkında sorulabilir mi?

Bu soruya cevap vermeye geçmeden önce şu noktayı tespitle işe başlayalım: İnsanlar arasında kullanıldığında psikolojik bir bozukluk, düşük ahlaklılık ifade eden bir sıfatın Allah ile ilgili olarak bir soruya konu olması bir Müslüman açısından "tüyler ürperten" ve "sıkıntı veren" bir durumdur. Bununla birlikte biz, bunu gerekçe göstererek bu tip sorulardan uzak durma, kaçınma gibi bir pozisyonda bulunamayız. Nitekim Kur'an'a baktığımızda inançsız kesimlerin Yüce Rabbimiz hakkında bir Müslümanın asla ağzına almayacağı bir takım ifade ve üslupları ağızlarına aldıkları belirtilmekte, bu sözler onların ifadeleri olarak aktarılmaktadır. Kur'an'dan üç örnek üzerinden bu meseleyi açıklayalım:

"Allah çocuk edindi" dediler. Hâşâ! O, bundan münezzehdir. Göklerde ve yerde olanların hepsi O'nundur, hepsi O'na boyun eğmiştir." (Bakara, 116)

"Gerçekten Allah fakir, biz ise zenginiz" diyenlerin sözünü andolsun ki Allah işitmiştir." (Âl-i İmran, 181)

"Yahudiler, Allah'ın eli bağlıdır (sıkıdır), dediler. Hay dedikleri yüzünden elleri bağlanas ve lânet olasılar! Bilâkis, Allah'ın elleri açıktır, dilediği gibi verir." (Mâide, 64)

Bu üç örneğin ilkinde Allah'ın çocuk edindiği, ikincisinde Allah'ın fakir olduğu, üçüncüsünde de Allah'ın cimri olduğu inançsız kimseler tarafından ileri sürülmüş, Rabbimiz de onların bu çirkin, hadsiz üsluplarını bizlere aktarmış, sonra da bu sorulara gerek söz konusu âyetlerde gerekse Kur'an'ın başka yerlerinde cevaplar vermiştir.

O halde řu noktaya ulaşmış oluyoruz: “Allah’a ilişkin yakışksız bir üslupla söylenmiş bir ifade cevapsız bırakılmaz.”

şimdi geçelim sorunun cevabına.

Allah hakkında “egoist” ifadesini kullananlar neyi gerekçe gösteriyor?

Bir kimseyi “Allah’ın egoist olduėu” dűřüncesine sevk eden muhtemel sebepler neler olabilir? İřlam açısından dűřünüldüğünde bunun muhtemel sebepleri arasında řunlar zikredilebilir:

a) Kur’an’ın Allah’ı merkeze alan bir söylem ortaya koyması

Rabbimiz Kur’an’da her şeyi kendisini merkeze alan bir dil ve söylem ile ifade ediyor. Varlık âleminde gerçekleşen her olayı, meydana gelen her varlığı kendi zâtı ile bağlantı kurarak ifade ediyor. Buna “ulûhiyet merkezli (teosentrik) söylem” adı veriliyor. Gerçekten de Kur’an’ı okuyan kimse daha ilk âyetinden başlamak üzere her bir yerde Allah’ın övülmesi, yüceltilmesi, O’na tövbe istiğfar edilmesi ile karşılaşır. Dahası gerek kâinata gerekse insanlar arasında yaşanan olaylarda hep ilahî takdir başrolde zikredilir. şimdi Kur’an’ın řu âyetlerine bir bakarak bu söyledüğimizi uygulamalı olarak gösterelim:

“Gaybın anahtarları Allah’ın yanındadır; onları O’ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O’nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir. Yař ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır.

Geceleyin sizi öldüren (öldürür gibi uyutan), gündüzün de ne işlediğinizi bilen; sonra belirlenmiş ecel tamamlansın diye gündüzün sizi diriltten (uyandıran) O’dur. Sonra dönüşünüz yine O’nadır. Sonunda O, yaptıklarınızı size haber verecektir.

O, kullarının üstünde yegâne kudret ve tasarruf sahibidir. Size koruyucular gönderir. Nihayet birinize ölüm geldi mi elçilerimiz (görevli melekler) onun canını alırlar. Onlar vazifede kusur etmezler.

Sonra insanlar gerçek sahipleri olan Allah’a döndürölürler. Bilesiniz ki hüküm yalnız O’nundur ve O hesap görenlerin en abuğudur.

De ki: Karanın ve denizin karanlıklarından (tehlikelerinden) sizi kim kurtarır ki? (O zaman) O’na gizli gizli yalvararak “Eğer bizi bundan kurtarırsan andolsun şükredenlerden olacağız” diye dua edersiniz.

De ki: Ondan ve bütün sıkıntılardan sizi Allah kurtarır. Sonra siz yine O’na ortak koşarsınız.”

De ki: “Allah’ın size üstünüzden (gökten) veya ayaklarınızın altından (yerden) bir azap göndermeğe ya da birbirinize düşürüp kiminize kiminizin hıncını tattırmaya gücü yeter.” Bak, anlasınlar diye âyetlerimizi nasıl açıklıyoruz!” (En’am, 59-65)

Bu âyetlerde Rabbimiz hem kâinatta hem de insanların yaşantılarında hiçbir şeyin kendisinin iradesi, bilgisi ve kudreti dışında olmadığını üzerine basarak vurguluyor.

b) Allah'ın insanlardan kendisine kulluk etmelerini istemesi

Rabbimiz cinleri ve insanları kendisine kulluk etmeleri için yarattığını belirtmiş, bu kulluğu yapanlara ödül vaad ederken kulluktan uzak duranları cehennem azabı ile tehdit etmiştir. Bu âyetlerin birinde Rabbimiz şöyle buyurur: “O’na kulluktan geri durup büyüklenen kimselerin hepsini (Allah) yakında huzuruna toplayacaktır.” (Nisa, 172)

İnançsız kesimler, irade sahibi varlıklar olan cinler ve insanların “kulluk etmek için” yaratılmış olmalarını Allah'ın kendi üstünlüğünü vurgulama ihtiyacına bağlayarak “egoist tanrı” iddiasını dile getirmişlerdir.

c) Allah, en çok kendisinin sevilmesini istemiştir

Kur'an, her varlıktan fazla Allah'ı sevmemizi emretmiş, Allah ile başka bir varlığın sevgi konusunda eş tutulmasını kesin bir dille yasaklamıştır. Rabbimiz bu konuda şöyle buyurur:

“İnsanlardan bazıları Allah'tan başkasını Allah'a denk tutar da onları Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin Allah'a olan sevgileri ise (onlarınkinden) çok daha fazladır.” (Bakara, 165)

Peki bahsettiğimiz bu üç, Allah'ın “egoist” olarak nitelenmesini haklı kılabilecek gerekçeler midir? Şimdi bu meseleyi ele alalım.

Egoist ne demek?

Bu soruya cevap verebilmek için önce “egoist” kelimesinin anlam çerçevesini netleştirmek gerekir. Egoist en yalın ifadesiyle “bencil” ve “kendi çıkarını düşünen kimse” olarak nitelenir. Peki “bencil” ne demektir? Sözlüklerde bencil “yalnızca veya öncelikle kendi çıkarını düşünen kimse” olarak tanımlanır. “Egoist” kelimesinin çağrıştırdığı ana tema “çıkâr”dır. Sırf kendi çıkarını düşünmeyen veya öncelikle kimseye egoist denilmez. İkinci olarak bir egoistlikten söz edebilmek için benzer şartlara sahip birden fazla kişinin varlığını tasavvur etmek icap eder. Yani aynı durumda olan iki veya daha fazla kişi arasında bir egoizmden ve çıkar çatışmasından söz edilebilir.

Şimdi “Allah niçin egoisttir?” diye soru soran kişinin “Allah'ın yalnızca / öncelikle kendi çıkarını düşündüğü” ve “Allah ile diğer varlıkların eş seviyeli / aynı düzlemde varlıklar olduğu” fikrinden hareket ettiği anlaşılmaktadır. İşte bu iki nokta yanlışlığın temelini teşkil etmektedir.

Allah için menfaat ve çıkar söz konusu olur mu?

Allah'ın her türlü ihtiyaçtan uzak bulunuşu, aynı zamanda O'nun her türlü çıkar düşüncesinden de uzak bulunduğunu gösterir. Zira “çıkâr / menfaat / maslahat” ancak ve ancak “kazanma ve kaybetme” endişesi olan bir kimse hakkında söz konusu olabilir. Aç kalma endişesi olan kimsenin

hazırda yemek bulundurması onun çıkarınadır. Soğuk havada dışarı çıkan kişinin üstünü sıkı giymesi onun çıkarınadır. Savaşa giden kimsenin yanında silah götürmesi onun çıkarınadır. Ama, hiçbir kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan, zarar / ziyan ve kayba uğrama endişesi taşımayan bir varlığın herhangi bir şeyi kendi çıkarı için yapacağını düşünmek, tanrıyı insana benzeten antropomorfist [insan biçimci tanrı] yaklaşımından başka bir şey değildir.

Allah'ın zâtî sıfatları arasında yer alan “kıyam bi nefsihî”, O'nun ne var olma ne de varlığını sürdürme konusunda herhangi bir varlığa ihtiyacının olmadığını, kendi varlığını kendisinin devam ettirdiğini gösterir. Yine O'nun “muhaletetün li'l-havâdis” diye isimlendirilen sıfatı, kendisi gibi ezeli olmayıp sonradan var olan varlıklardan farklı olduğunu ifade eder. Bu iki özellik, Allah'ın zâtî / zorunlu / O'ndan ayrı düşünülemeyecek iki özelliğidir. Şimdi bu iki özelliğe sahip bir varlığın “egoist” olarak nitelenmesi, bu iki özelliğin mahiyeti ile taban tabana zıttır.

Allah, diğer varlıklarla eş seviyede midir?

Egoist olmak, bir kimsenin kendisi ile aynı durumda olan varlıklara karşı kendi çıkarını öncelemesi anlamına gelir. Halbuki Allah, eş, benzeri, zıddı olmayan bir varlıktır. O, es-Samed'dir. Yani hiçbir şeye muhtaç değildir, her şey O'na muhtaçtır. Hal böyle iken ezeli ve ebedî, sonsuz ilim ve kudret sahibi bir varlığın sınırlı, ölümlü, fani, âciz, zayıf varlıklara karşı egoist bir tavır takınmasını düşünmek, bu varlığın ya insanları kendi seviyesinde gördüğünü ya da kendisini insanlar seviyesinde gördüğünü gösterir. Oysa her iki düşünce de “hiçbir şey O'na denk değildir” âyetine taban tabana zıddır.

Allah'ın emir ve yasakları kimin çıkarına hizmet ediyor?

Şimdi şu soruyu soralım: Allah'ın Kur'an'da yer alan emir ve yasakları kimin çıkarına hizmet ediyor?

İslam âlimlerinin tümü şu konuda söz birliği etmiştir: Dinde yer alan emir ve yasakların temel amacı, insanların yararını [maslahatını] gerçekleştirmek ve onlardan zararı [mefsedeti] gidermektir. Şu halde din, tanrının çıkarını korumak için değil insanın hem bu dünyada hem de âhirette huzur ve mutluluğunu sağlamak içindir. Dahası, İslam âlimleri dini tanımlarken “akıl sahibi varlıkları, kendi hür iradeleriyle dünya ve âhirette huzur ve mutluluğa sevk eden ilahî hükümler bütünüdür” şeklinde tanımlarlar. Öyleyse dinde yer alan farzların da adam öldürme, içki içme, zina, hırsızlık, gıybet vb. haramların da çıkarı / maslahatı tamamen kullara dönüktür.

Rabbimiz, kendisinin sonsuz zenginlik sahibi olduğunu, hiçbir şeye muhtaç olmadığını şu sözleriyle belirtmiştir:

“Ey insanlar! Allah'a muhtaç olan sizsiniz. Zengin ve övülmeye lâyık olan ancak O'dur. Allah dilerse sizi yok eder ve yerinize yeni bir halk getirir. Bu da Allah'a güç bir şey değildir.” (Fâtır, 15-15)

Allah insanlardan niçin kulluk istiyor?

Peki Rabbimiz bizden niçin namaz, oruç, zekât, hac gibi ibadetleri istiyor? Bunda kendisinin çıkarı mı var? Elbette hayır! Bunda, ibadet eden varlıkların çıkarı söz konusu. Bunu iki açıdan ele alabiliriz.

a) Kur'an'da bu ibadetlerin de aslında maslahat ve menfaatinin yine kullara dönük olduğu ayrı ayrı anlatılmıştır. Kişi bu ibadetleri yapmadığında azgınlığa, taşkınlık etmeye, kendisini diğer insanlardan üstün görmeye, tekebbüre başlar. Oysa bu ibadetleri hakkıyla yapan birisi kendisinin kul olduğunu, diğer insanlar üzerinde bir hâkimiyetinin bulunmadığını, kâinatın bir Rabbi bulunduğunu kabul ve itiraf ederek nefsinin kötü arzularına, şeytanın vesveselerine kanmaz. Yani ibadetin menfaat ve maslahatı yine kula dönük olur.

b) İnsanların ve cinlerin kulluk etmek için yaratılmış olması Allah'ın bununla -hâşâ- egoist duygularını tatmin için değildir. Zira insanlar ve cinler yaratılmadan önce melekler vardı ve onlar zaten Allah'a kulluk ediyorlardı.

Kaldı ki Allah Kur'an'da defalarca "Allah'ın âlemlere [onların kulluk ve ibadetine] hiçbir ihtiyacı yoktur" şeklinde vurgulamaktadır.

Şu halde insanların ve cinlerin Allah'a kulluk için yaratılmış olması, bu kullukla -hâşâ- Allah'ın noksanını tamamlamak, onun egoizmini tatmin etmek için değil kendilerini gerçekleştirebilmek içindir. Çünkü bu kulluk olmaksızın kendi varlıklarını gerçekleştirebilmeleri mümkün değildir. Bir bitki için su ne ise insan ve cinler için kulluk odur. Bitki su ile kendisini gerçekleştirir. İnsan ve cinler de kulluk ederek kendi varlıklarını gerçekleştirirler. Kulluktan uzaklaşan insan ve cinler, kendi fıtratlarına yabancılaşmış olurlar.

c) Peygamberimizin (s.a.v.) belirttiğine göre Allah'ın kuluna olan rahmet ve merhameti, bir annenin çocuğuna olan merhametinden daha fazladır. Bir anne çocuğuna karşı egoistlik yapabilir mi? Hem sonra Allah kulunun Rabbidir rakibi değil ki!

Allah niçin en çok kendisinin sevilmesini istiyor?

Allah (c.c.), sadece kendisinin sevilmesini istememiş ama "en çok" kendisinin sevilmesini istemiş, başka sevgilerin, kendi sevgisi önüne geçirilmesine müsaade etmemiştir. Bu, bencillikten kaynaklanan bir istek / talep değildir. Zira, başka bir varlığa ait sevginin Allah'ın sevgisinin önüne geçirilmesi kulun bütün yaşantısını ifsad edecek, kulu, sevdiği âciz varlığa karşı kul-köle yapacaktır. Oysa kul, Allah'tan başka bir varlığa kul-köle olduğunda kendi değerini yitirecek, kendisine tanınmış üstün makamdan düşecektir. Bu sebeple Yüce Allah Kur'an'da şöyle buyurur:

"De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler size Allah'tan, Resûlünden

ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmes." (Tevbe, 24)

Allah sevgisine alternatif olmamak, Allah'ın rızasına uygun olmak kaydıyla kulları sevmek Allah'ın bir emri, bir âyetidir. Yüce Allah bu konuda şöyle buyurur:

"Biz insana, ana-babasına iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Çünkü anası onu nice sıkıntılara katlanarak taşımıştır. Sütten ayrılması da iki yıl içinde olur. (İşte bunun için) önce bana, sonra da ana-babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş ancak banadır." (Lokman, 14)

"Kaynaşmanız için size kendi (cinsi)nizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peydâ etmesi de O'nun (varlığının) delillerindendir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır." (Rum, 21)

Bu konuya ilişkin daha pek çok şey söylenebilir. Biz, bu konuyu, soruya mükemmel bir cevap niteliğinde olan bir hadisi kudsi ile noktalayalım. Peygamberimiz'in (s.a.v.) belirttiğine göre Rabbimiz (c.c.) şöyle buyurmuştur:

* * *

"Kullarım! Ben zulmetmeyi kendime haram kıldım. Onu sizin aranızda da haram kıldım. Artık birbirinize zulmetmeyiniz.

Kullarım! Benim hidâyet ettiklerim dışında hepiniz sapıtmışsınız. O halde benden hidâyet dileyin ki sizi doğruya ileteyim.

Kullarım! Benim doyurduklarım hariç, hepiniz açsınız. Benden yiyecek isteyin ki sizi doyurayım.

Kullarım! Benim giydirdiklerim hariç, hepiniz çıplaksınız. Benden giyecek isteyin ki sizi giydireyim.

Kullarım! Siz gece-gündüz günah işlemektesiniz, bütün günahları afveden de yalnızca benim. Benden af dileyin ki sizi bağışlayayım.

Kullarım! Bana zarar vermek elinizden gelmez ki, zarar verebilesiniz. Bana fayda vermeye gücünüz yetmez ki, fayda veresiniz.

Kullarım! Evveliniz ahiriniz, insanınız cinleriniz, en müttaki bir kişinin kalbi ve duygusuna sahip olsalar, bu benim mülkümde herhangi bir şey arttırmaz.

Kullarım! Evveliniz âhiriniz, insanınız cinleriniz, en günahkâr bir kişinin kalbi ve duygusuna sahip olsalar, bu benim mülkümde en küçük bir şey eksiltmez.

Kullarım! Evveliniz âhiriniz, insanınız cinleriniz bir yerde toplanıp benden istekte bulunacak olsalar, ben de her birine istediğini versem, bu benim mülkümde ancak, iğne denize daldırılıp çıkarıldığında denizden ne kadar eksiltebilirse işte o kadar azaltır. (Yani hiç bir şey eksiltmez.)

Kullarım! İşte sizin amelleriniz. Onları sizin için saklar, sonra onları size iâde ederim. Artık kim bir hayır bulursa Allah’a hamd etsin. Kim de hayırdan başka bir şey bulursa öz nefsinden başka kimseyi ayıplamasın.” (Müslim, “Kitabü’l-birr ve’s-sıla ve’l-âdâb”, 55)

<https://gencdergisi.com/>

Yazar: Prof. Dr. Soner DUMAN